

DOSLOV.

Podepsaní pořadatelé odevzdávají naší právní vědě a praxi a české veřejnosti dílo, na němž pracovali — s několikaletou přestávkou zaviněnou německou okupací našeho státu — více než dvacet let. Neboť první jeho sešit vyšel roku 1929 a poslední vychází v polovici roku 1948.

Nedlouho po politickém převratě v říjnu 1918 uvědomovali si podepsaní spolu s tehdejším prvním prezidentem Nejvyššího správního soudu D r. E m i l e m H á c h o u a bývalým vrchním odborovým radou a pozdějším profesorem nové bratislavské university D r. K a r l e m L a š t o v k o u, že by bylo svrchovaně záhodno, kdyby se českému odbornému písemnictví právníckému a jeho theoretickým a praktickým potřebám dostalo souborného díla, v němž by byl ve formě v jiných právníckých literaturách obvyklé, totiž slovníkové, vyličen obsah onoho úseku právního řádu, který podle ustáleného zvyku bývá čítán k tak zv. právu veřejnému. Bylo přirozeno, že jim přitom tanul v první řadě na mysli příklad nejbližší, t. j. obdobné dílo, jež pro starorakouské právo předválečné s názvem „Oesterreichisches Staatswörterbuch“ vydali profesori Mischler z university štyrskohradecké a Ulbrich z německé university pražské. Tento Staatswörterbuch obsahoval jednotlivá vědecká pojednání, napsaná povolanými odborníky a specialisty, v nichž byla soustavně probírána látka, která byla redakcí přidělena jednotlivým autorům. Tyto příspěvky tvořily pod zvláštními hesly samostatné celky a byly zařaděny do souborného díla v abecedním pořadí. Mezi spolupracovníky Mischler-Ulbrichova Staatswörterbuchu čteme celou řadu jmen českých právníků, takže jej lze přes německý jazyk, v němž byl publikován, aspoň částečně reklamovati pro naše domácí právnícké písemnictví. Navrhovatelé obdobného díla v českém jazyce byli si z vlastní zkušenosti vědomi, že se starý „Mischler-Ulbrich“ (jak byl mezi právníky populárně nazýván) znamenitě osvědčoval, a to stejně pro theoretické jako pro praktické potřeby. Po celé řadě porad, v nichž byly svědomitě probírány možnosti případného jiného vnějšího uspořádání látky, rozhodli se proto, že v zásadě budou sledovat vzor Mischler-Ulbricha. Kdo však bude pozorně srovnávat náš „Slovník“ a jeho starorakouský vzor, sezná jistě, že tu nešlo o nekritickou napodobeninu, nýbrž že obě díla shodují se pouze zmíněnou vnější f o r m o u uspořádání látky (kterou vykazuje ostatně i řada podobných publikací u jiných národů), že však obsahová náplň Slovníku jest zcela svébytná, t. j. česká. Znalec především nepřehlédne naprostou různost předpokladů a poměrů, za nichž obě souborná díla vycházela: vydávání podobných Staatswörterbuchů a Slovníků svědčí totiž mnohem více doby klidné a ustálené, v nichž právní řád vyvíjí a mění se chodem poměrně pomalým a obezřetným, než doby revoluční a převratové s právními řády prudce a rychle se měnícími. Pro zmíněného znalce není třeba podrobněji rozvádět značné výhody, jimž se těšil starý Mischler-Ulbrich u srovnání s naším Slovníkem. Tím více bude si pak vážit značné literární pohotovosti, kterou redakce tohoto slovníku musela žádati od autorech jednotlivých příspěvků. Kromě této pohotovosti bylo na nich vyžadováno, aby si všímali náležitého vyvážení dvou někdy zcela odchylných potřeb, jimž Slovník měl současně sloužit, t. j. potřeb právní praxe a právní theorie, při čemž měly mít podle úmyslu pořadatelů ony přednost před těmito. Přitom ovšem pořadatelé nechtěli a ani nemohli úplně potlačovat literární individualitu jednotlivých autorů, která ve všech takových souborných dílech znamená jejich nevýhodu, ale zároveň i výhodu; nevýhodu proto, že jednotlivé příspěvky budou postrádat

náležitě jednotnosti a zladěnosti (která ideálně byla by dosažitelná jen tehdy, kdyby celé takové dílo pocházelo od jediného autora), výhodu pak proto, že takový „Slovník“ jeví se zároveň jako pokud možná celkový obraz odborného písemnictví určité literární oblasti v určité době, jinými slovy: jako přehledka právníků literárně činných a vědecké práce schopných.

Po prvních přípravných poradách byl zmíněnými čtyřmi pořadateli přizván k redakční činnosti ještě profesor Karlovy university Dr. Antonín Hobza, který v ní však setrval jen zcela krátkou dobu. Naproti tomu podařilo se pražským pořadatelům získati za redakčního tajemníka vrchního odborového radu a docenta právnické fakulty Karlovy university Dr. Jiřího Havelku, který převzal veškerou běžnou redakční práci. Odvedly jej od ní natrvalo události roku 1939 a důsledky jeho účasti v nich.

Jedním z nejdůležitějších předběžných úkolů zmíněného čtyřčlenného pořadatelského sboru bylo získati vhodnou firmu, která by byla ochotna převzít nakladatelství zamýšleného velkého literárního podniku, jehož rozsah byl námi hned z počátku odhadován na několik tisíc tiskových stran. Přáli jsme si přirozeně, aby to byla nějaká česká nebo slovenská firma, a v tomto směru bylo také vedeno jednání s jednotlivými nakladatelskými podniky. Setkali jsme se však u nich s poměrně malým porozuměním a s ještě menší odvahou pustit se do tak nákladného a — podle jejich názoru — riskantního podniku. Některé z nich kladly nám nemožné smluvní podmínky, jimiž si chtěly zajistit určitý vliv na naši redaktorskou funkci stanovením jakéhosi dozoru nakladatelství na obsah a rozsah jednotlivých literárních příspěvků a pod. O naší tísní v této počáteční přípravné práci dozvěděl se ředitel brněnského německého nakladatelství Rudolfa M. Rohrera Dr. B. Spitz a vstoupil s námi v jednání. Firma Rohrerova byl starý, dobře zavedený podnik zde i za hranicemi, což pro nás znamenalo, u srovnání s domácími českými podniky, nespornou výhodu, ačkoliv vydávání Slovníku v nacionálně tak vyhraněném německém nakladatelství mohlo být politicky značným zatížením. Když firma Rohrerova velmi ochotně přistoupila na stanovené podmínky a přijala, byť jen formálně, spoluvydavatelství brněnské Polygrafie, byla posléze uzavřena nakladatelská smlouva o vydání díla. Dnes, po skončení celého tohoto díla, sluší připomenouti, že se pořadatelstvu dostalo od tehdejší československé vlády s býv. min. předsedou Švehlou v čele velkorysý pomoci ve formě dost značné peněžité subvence.

Tak vyšel po značných průtazích konečně roku 1929 první sešit Slovníku a další následovaly ve velmi nestejných časových přestávkách, zaviněných někdy liknavostí tiskárny, někdy i autory jednotlivých hesel. Roku 1932 byl po ukončení prvního svazku vydán první sešit druhého svazku, roku 1934 začal vycházet třetí a roku 1938 byl dokončen čtvrtý svazek. V červnu téhož roku vydán byl první sešit posledního, pátého svazku, počínající heslem „Ubytování vojska“, za nímž následovaly ještě dva další sešity v prosinci 1938 a v říjnu 1939 až po heslo „Vodohospodářské fondy“. Pořadatelé mohli se tudíž oprávněně těšit, že jejich literární podnik bude v dohledné době skončen, když tu nastala národní katastrofa, připravovaná již roku 1938 Mnichovem a dovršená později úplnou okupací republiky německým nepřítelem. Německým duchem ovládaná firma Rohrerova zastavila tisk a další vydávání díla a poněvadž i pořadatelům bylo jasno, že za nastalé nové, zcela mimořádné politické situace, ve které náš bývalý svobodný státní demokratický režim byl nahrazen neslýchaným terorem a policejní perzekucí, bylo by pokračování v jejich vydavatelské činnosti nemyslitelné, přestal Slovník veřejného práva československého vycházet a odmlčel se tak na dobu delší osmi let.

Během tohoto údobí a v době bezprostředně po něm následující pořídila řada osob, které byly bezprostředně zúčastněny na jeho vydávání. Zemřeli profesor Dr. Laštovka a Dr. Hácha, takže z původních pořadatelů zbyli pouze dva podepsaní, a ti, loučíce se konečně dohotoveným dílem s čtenářstvem Slovníku, vděčně vzpomínají na všechny spolupracovníky.

Když v památných prvních dnech květnových roku 1945 nepřitelem porobená Československá republika opět slavně vstala z mrtvých, počítávali oba pozůstalí pořadatelé Slovníku, k jehož dokončení chybělo již jen několik sešitů (s hesly, počínajícími písmeny V, Z a Ž) živou potřebu, aby se uskutečnilo jeho dokončení pokud možná brzy, ačkoliv si byli přitom dobře vědomi velkých obtíží, které jen zčásti bylo možno odstranit. K neodstranitelným nesnázám patřila v první řadě skutečnost, že obsah Slovníku, vydaný před okupací, bude po tak dlouhé přestávce namnoze zastaralý. Odpomoci tomuto nedostatku bylo by možno jen tehdy, kdyby se pořadatelé byli odhodlali vydati chybějící část jeho buď ve formě *d o d a t k o v é*, která by byla vyžadovala doplnění, pokud se týče změnu obsahu publikovaných již hesel, nebo uspořádáním zcela nového jeho *d r u h é h o v y d á n í*, při čemž by arcib byly dosud vydané partie zůstávaly trvale jakýmsi nedokončeným torsem. K žádné z obou alternativ jsme se po zralé úvaze nemohli odhodlat, a to zejména s ohledem na majitele vydaných již čtyř svazků a tří sešitů posledního (pátého) dílu, kteří právem mohli od pořadatelstva očekávat, že se postarají o dokončení celého díla, k němuž scházelo poměrně již tak málo. Naše rozhodnutí nepouštět se do žádných „Dodatků“ a tím méně ovšem do vydávání zbrusu nového „druhého vydání“, nýbrž soustředit se na pokud možná rychlé pouhé *d o k o n ě n í* literárního podniku, před více než dvaceti lety zahájeného, bylo ostatně způsobeno i pochopitelným ryze osobním přáním, abychom se na sklonku svého života a vědeckého působení dožili tohoto ukončení, což u zmíněných dvou ostatních alternativ bylo by se jevilo značně pochybným!

Po předběžné vzájemné dohodě vstoupil proto brněnský pořadatel v jednání s nakladatelstvím „*R o v n o s t*“, které po květnovém politickém převratu převzalo bývalou firmu Rohrerovu s veškerým jejím technickým zařízením, a setkal se tu s tak potěšitelným porozuměním pro význam a důležitost námi zamýšleného podniku, že jsme záhy mohli s ním uzavřít příslušnou smlouvu.

Předtím byli jsme již rozhodnutí, že nepřivzeme na místo obou zemřelých pořadatelů žádných jiných osobností, a zbývalo nám tudíž pouze vybrat si vhodné spolupracovníky pro funkci redakčních tajemníků. Naše volba padla na bývalé naše žáky a posluchače, profesora Masarykovy university *D r a J a r o s l a v a P o š v á ř e* a profesora vysokého učení technického v Praze *D r a A d o l f a Š t a f l a*. Velmi brzy se ukázalo, že tato volba byla šťastná, poněvadž oba pánové převzaté funkce vykonávali pilně, svědomitě a obratně. Byli nám jmenovitě oporou při důležitém úkolu sestavování seznamu zbývajících hesel a při vyhledávání vhodných autorů, kterým mělo být jejich vypracování svěřeno. Připadl jim, hlavně ovšem profesorovi Pošvářovi, i styk s tiskárnou. Nedlouho před ukončením celého díla, a to počínaje sešitem šedesátým druhým (str. 801 n.), převzal místo onemocnělého prof. Pošváře funkci brněnského redakčního tajemníka pan *J U C M i l o s l a v P i t z m a u s*.

Při sestavování hesel uvědomovali jsme si opět, že tento úkol náleží k nejobtížnějším pracem, které vyžaduje slovníkově uspořádané dílo, jež má obsahovat celý velký úsek právního řádu, jakým jest tak zv. právo veřejné, má-li takový seznam hesel být uspořádán pokud možná jednotně a důsledně podle určitých základních zásad povšechné systematiky, a bylo nám jasno, že jak dřívější, t. j. předokupační systematika tohoto seznamu, tak pozdější, posledních tří písmen abecedy se týkající, jsou stejně vzdáleny nějaké absolutní dokonalosti. — Ani výkony tiskárny nás nezklamaly. Byly celkem bezvadné, zejména pokud se týče povšechné její pohotovosti, která umožnila cíle tempo, v němž jednotlivé sešity po sobě vycházely bez zbytečných průtahů. Jediný větší průtah byl hned na počátku zaviněn neupraveností a revolučností nových hospodářských poměrů, které květnový převrat roku 1945 měl vzápětí.

Aby byl čtenáři uláhkěn přehled bohatého obsahu celého pětisvazkového díla, připojujeme na konci dva rejstříky, a to jednak abecední seznam *a u t o r ů* s uvedením hesel, jimiž do Slovníku přispěli, jednak abecední rejstřík *v ě c n ý*. První sestavil pan *J U C P i t z m a u s*, druhý vypracovali pod vedením pana *J U D r. Z d e ň k a B u b e*

n í č k a p á n o v é J U C V á c l a v O h n u t e k, J U C Z d e n ě k P i k a r t, J U D r. M i r o s l a v P i s k a J U C J a n V á ŝ n ý. Vedoucí zásadou při sestavování tohoto věcného rejstříku bylo nám pravidlo, aby jednak nebyl zbytečně podrobný, jednak však také aby jeho přílišná stručnost nebyla na úkor praktické použitelnosti.

Pokud jde o autory, kteří během dlouhého období dvaceti let přispívali svými články do Slovníku, přesvědčí čtenáře, který má nyní dokončené pětisvazkové dílo v rukách, letmý pohled do něho o tom, jak velký počet z nich není již mezi živými. I těm patří upřímná vzpomínka a dík pořadatelů.

A na konec tohoto závěrečného slova budiž i pořadatelům samým dovolena krátká osobitá poznámka. Bylo již shora řečeno, že oba jsme přistoupili na sklonku svého života k dokončení díla, jehož vycházení na tak dlouhou dobu přerušila politická katastrofa, stihnuvší náš národ v letech 1938 a 1939. Jsme vděční osudu, že nám dopřál dožít se tohoto ukončení. Během naší dřívější vědecké činnosti stáli jsme nejednou proti sobě v polemických šarvátkách, zastávající v právní theorii každý jiné, odchylné theoretické hledisko. Společná práce na Slovníku nás však, a to zejména po jeho vzkříšení roku 1946, lidsky opět sblížila a utužila naše vzájemné upřímné přátelství a kamarádství, takže můžeme nyní dokončené dílo odevzdat svorně českému právníckému písemnictví u vědomí, že se tu — post tot discrimina rerum — podařila dobrá a významná věc.

V Praze a v Brně, v měsíci červenci 1948.

JUDr. Jiří Hoetzel,
profesor Karlovy university,

JUDr. František Weyr,
profesor Masarykovy university.